

Az Országos Borminősítő Intézet (OBI) 10 éves működéséről

HAJÓS GYÖRGY

Országos Borminősítő Intézet, Budapest

Az Intézet 1962 decemberében ünnepelte fennállásának 10 éves évfordulóját, amely alkalomból az Intézetnek a dolgozói beszámolóit tartottak az eddig végzett munkájukról. Az Intézet 1952. év október 1-én létesült a Népgazdasági Tanács 261/1952. számú határozata alapján átszervezés során az Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet (OMI) borsztályából.

Megalakulásakor az Intézet a Begyűjtési Minisztérium, majd annak megszűnése után az Élelmezésügyi Minisztérium fennhatósága alá tartozik. Az Intézet jelenlegi helyisége Budapest, II. Bem-tér 2. szám alatt van. Bevezetőben foglalkozni kívánok az Intézet jogelődjeivel. 1881 évben kapott Dr. Liebermann Leó egyetemi tanár, az akkori Földművelés-, Ipar- és Kereskedelmi Miniszter 1285/1881 számú leiratával megbízást egy „Borvizsgáló Állomás” felállítására. Az állomás 1881. év február hó 1-én meg is kezdte működését és ez a „Borvizsgáló Állomás” lett magja a fejlődés során 1882. évben átalakuló Vegykísérleti Állomásnak, majd későbbben 1892 évben megalakult Országos Kémiai Intézet Vegykísérleti Állomásnak. Az elmondottak alapján megállapítható, hogy a jelenlegi Intézet az 1881 évben megalakult Borvizsgáló Állomás jogutódjának tekinthető. A jubileum alkalmával tehát tisztelettel emlékeztünk meg a fenti Intézményeknél korábban működött időközben elhunyt bor-analitikai szakemberekről dr. Liebermann Leó egyetemi tanárról, Dr. Kosutány Tamásról, Krámszky Lajosról, Dr. Vuk Mihályról és Garai Jenő kísérletügyi fővegyésztől, akik a borszat-analitikai terén úttörő munkát végeztek. Az Országos Borminősítő Intézet munkáját a főhatóság (Élelmezésügyi Minisztérium) által jóváhagyott ügyrend előírása szerint látja el. Az ügyrend 17 pontból álló szabályzata írja elő az ellátandó munkafeladatokat. Általában az Intézet rendeltetése a bortörvény hatálya alá tartozó termékek, italok, borkezelési anyagok vizsgálata, minősítése, az érvényben levő rendeletek szabványok, vagy más törvényes előírások alapján. Az ügyrend pontjait átvizsgálva 3 feladatcsoport különböztethető meg.

Az egyik feladatcsoport a beérkező minták organoleptikus, kémiai, fizikai, mikrobiológiai vizsgálata, minősítése a vonatkozó törvényes előírások szerint. Az Intézet 10 év alatt összesen 58 136 db mintát 574 329 alkatrésze vizsgált meg. A minták száma általában 1952. évtől 1958. évig fokozatosan nagymértvű emelkedést mutat, viszont 1959-től 1961. évig megállás, illetve kisebb-mértvű csökkenés volt tapasztalható. 1962. évben már emelkedés állapítható meg. A megvizsgált minták főtömege (97%) különféle hatóságok és szervek beküldése által kerültek vizsgálatra az Intézethez és csupán 3%-a származik az Intézet dolgozói által vett mintákból. Az Intézet a belföldön és külföldön forgalomba hozott, illetőleg kiszállításra kerülő bor, must és borpárlat fogalma alá tartozó termékek vizsgálataival, minősítésével foglalkozik. A belföldi vonatkozású minták száma az összes mintáknak 60–65%-a volt. A belföldi vizsgálat célja főleg a hamisítás kérdésének tisztázása volt. Szomorúan kell megállapítanunk, hogy a legutóbbi években az ilyenirányú vizsgálatokra kerülő minták száma állandóan emelkedést mutat, pl. 1960 évben 418, 1961. évben 469, 1962. év. október 1-ig 628 volt a hamisításra gyanús minták száma. A minták számának emelkedése mellett meg kell állapítanunk, hogy a hamisított minták száma is lényegesen emelkedést mutat. Így pl. 1960 évben 44%-ot, 1961. évben 50%-ot és 1962 évben (okt. 1-ig) 55%-ot tett ki. Ez azt mutatja, hogy a mintavételek szakszerűsége az Intézet felvilágosító, oktató munkája (előadások, javaslatok, cikkek stb.) segítségével nagymértékben fokozódott. A szakszerű mintavétel a minták vizsgálatának kiértékelését nagymértékben elő-

segítette. A legtöbb mintát a pénzügyőri szervek, kisebb mintaszámot a Rendőrség, a tanácsi szervek és más ellenőrzést végző szervek küldték be vizsgálatra. Az Állami Gazdaságok intézményei, Állami Pincegazdaságok, Voszki, Termelő Szövetkezetek is megkeresték Intézetünket különféle vizsgálatok és minősítések elvégzése céljából. Ezeknél a vizsgálatok célja legtöbb esetben az átvehetőség, a direkttermő fertőzöttség, tovább romlottság stb. kérdéseinek megállapítása volt. Hazánkban 1958, 1960. és 1962. évben megtartott Országos és Nemzetközi Borversenyek borainak vizsgálataival nagymértékben támogattuk, elősegítettük a borversenyek sikeres munkáját. A Fajtamínősítő Intézet kutatómunkájának alátámasztására Intézetünk a legutóbbi évek folyamán évenként kb. 100 mintát vizsgált meg. A minták 35 – 40%-a exportminta. Az exportminták száma a legutóbbi évek folyamán csökkenő tendenciát mutat.

A második feladatkör keretében az Intézet dolgozói részben önállóan, részben kollektíve készítették el a Szabványügyi Hivatal megbízása alapján a bortörvény hatálya alá tartozó termékek, italok, és cikkekre vonatkozó szabványjavaslatokat. Az Intézet dolgozói tevékenyen résztvettek az Élelmezésügyi Minisztérium kollégiumának határozata alapján a korábban kiadott szabvány borvizsgálati módszerek felülvizsgálásában, a műszaki fejlődésnek megfelelő kiegészítésében átdolgozásában is. E munkában részt vettek a hivatalos megbízás alapján a Szőlészeti Kutató Intézet, a Kertészeti- Szőlészeti Főiskola Borgazdaság Tanszéke, a Fővárosi Vegyészeti Intézet, a Kereskedelmi Minőségvizsgáló Intézet, Monimpex Külkereskedelmi Vállalat és az Állami Pincegazdaság (Budafok) szakemberei. A benyújtott javaslatok kb. 40%-át az intézet dolgozói készítették el. Az 1959. évben megjelent Népköztársaság Elnöki Tanácsának 21. sz. törvényerejű rendelet (bortörvény) javaslatának elkészítésénél megbízott szakbizottság munkájával az Intézet igazgatója is tevékenyen közreműködött.

A harmadik feladatkör gyakorlati célokat szolgál, ide tartoznak a bortörvény alapján megadott megbízások alapján megtartott ellenőrzések (borjavítási, pince és laboratóriumi ellenőrzések, továbbá hatósági borellenőrzések.) Az Intézet dolgozói bejelentésre helyszínen ellenőrzik a bortörvény alapján engedélyezett must és borjavítások helyes elvégzését, továbbá a borászati laboratóriumok felülvizsgálását is. Országos viszonylatban helyszíni kiszállásaink során foglalkoztunk hatósági megyei borellenőrzések megszervezésével és a megyei Borvizsgáló Bizottságokkal közösen helyszíni ellenőrzéseket is végeztünk. Az Intézet e feladatköréhez tartozik a márkázás helyes végrehajtásának és a márkajegyek felhasználásának ellenőrzése.

Az Intézet látja el a forgalombakerülő Malligand-rendszerű borfokmérők felülvizsgálását, ellenőrzését is, hogy azok a szabványos előírásoknak megfelelnek-e és használhatók-e. A felülvizsgálat megfelelő eredménye alapján a készülékeket az Intézet ólomzárjával és korrekciókat tartalmazó bizonylattal látjuk el. A szűret idején az Intézet kirendeltségeket állított fel egyes borvidékeken az Állami Pincegazdaságok laboratóriumaiban, hogy az átvételre kerülő mustmintákat megvizsgálja. Ilyen kirendeltség működött Sátoraljaújhelyen, Abasáron, Gyöngyösön, Balatonfüreden és Kecskeméten. A kirendeltségek munkája sikeres volt, működésükkel megakadályozták, hogy cukrozott mustok kerüljenek átvételre.

Több éven keresztül a Borászati Laboratóriumok részére továbbképzés céljából előadásokat tartottunk a korszerű boranalitikai és mikrobiológiai vizsgálatokról. A Pénzügyőrség számára is számos esetben tartottunk szakmai előadásokat.

Az Intézet dolgozói szakirodalom terén is folytattak tevékenységet, különösen a dokumentációs munka jelentékeny az Intézetben. Az Intézet megküldi

a külföldi szaklapok címanyagait az Állami Gazdaságok, Állami Pincegazdaságok és a borászati kutató Intézetek részére.

Az Intézet az ügyrend alapján a vizsgálati módszerek műszaki fejlesztése érdekében kutató munkát is végez. A kutató munkákról több alkalommal az Intézet beszámolót tartott részben a borászati témakollektíva keretében, részben a MITE Tudományos ülészakain: az illósav gyors meghatározására Hajós és Naszády összeállított egy hordozható félmikrorendszerű meghatározó készüléket; a bor-analitikában kidolgoztuk és alkalmazzuk a papírkromatográfiás vizsgálati módszereket pl. a bor szerves savainak minőségi és mennyiségi, a vörös direkttermők minőségi és mennyiségi meghatározási módszereit; az újbor óborral való keverés tényének megállapítására a mikrobiológiai csoport vizsgálati módszert dolgozott ki, mely módszer alapján történik a keverés tényének, illetve arányának megállapítása. Az Intézet számos kísérletsorozat alapján megállapította a répacukor, valamint összcukor csökkenésének a mértékét és gyorsaságát az erjedés alatt. Foglalkozott az Intézet a lúggal történő musttartósításnál a cukor mennyiségi csökkenésével és okának kikutatásával. Vizsgálta a bor ecesedése és az aethylacetát tartalom közti összefüggést. A bor nitráttartalmának meghatározására fotometrikus eljárást dolgoztunk ki. Kísérleteket állítunk be a palackérettséget megállapító gyors vizsgálati módszer kidolgozására. Ez a munka még folyamatban van.

A Kertészeti és Szőlészeti Főiskola 3 hallgatója az Intézetben végzett vizsgálataik alapján készítette el diplomatervét. Az Intézet összlétszáma 15 fő, melyből 4 vegyész-mérnök, 6 mezőgazdasági mérnök, 1 technikus, 2 irodai és 2 laboratóriumi dolgozó (laboráns).

Az Intézet jövő tereit illetően továbbra is fő feladat a hamisítások elleni küzdelem. E cél érdekében vizsgálati módszerek tökéletesítése, a bor és a must statisztikai adatainak további gyűjtése a nemzetközi és hazai vizsgálati módszerek kiértékelése és összehasonlítása képezi jövőbeli munkánkat.